

Pharmaceutisch WEEKBLAD 13

Magistrale bereiding

Marleen Kemper (Amsterdam UMC) blikt terug op 'hectische tijd' rond productie CDCA

Verder in dit nummer:

FTO-module *Medicinale cannabis*: voorkom bezoek coffeeshop

Farmakundigen inzetbaar van apotheek tot overheid

Real world data nuttig bij beoordeling medicijnen

Farmakundigen inzetbaar van apotheek tot overheid

De huidige farmakundigen zijn professionals die breed inzetbaar zijn in het hele farmaceutische werkveld. Om na te gaan wat hun huidige functies op de arbeidsmarkt zijn, verrichtte de Hogeschool Utrecht een onderzoek onder haar alumni. Van de 550 afgestudeerden blijkt vrijwel iedereen een baan te hebben, in een (ziekenhuis)apotheek, bij het bedrijfsleven of de overheid.

Auteur **Tuğba Çoban**,
Carolien Muijs
en **Rob Heerdink**

De eerste farmakundigen studeerden in 2005 af aan de Hogeschool Utrecht (HU). Bij de start was de opleiding nog vooral bedoeld om professionals op te leiden die in de openbare apotheek of ziekenhuisapotheek ondersteuning bieden bij managementtaken. In de jaren daarna is het curriculum verbreed. De huidige farmakundigen zijn professionals die breed inzetbaar zijn in het gehele farmaceutische werkveld. Om na te gaan wat hun huidige functies zijn, verrichtte de HU een onderzoek onder haar alumni.

Van alle 550 farmakundigen die tot 2017 waren afgestudeerd, is geïnventariseerd waar ze momenteel werkzaam zijn; van 438 (80%) is de werkplek achterhaald (zie figuur 1). Dit varieert van openbare apotheken, ziekenhuisapotheken, farmaceutische bedrijven, zorgverzekeraars, overige bedrijven (ICT, groothandel) en overheidsinstanties. Een klein deel (n = 33) heeft gekozen voor een vervolgopleiding in de vorm van een master. Dit alles betekent dat de brede scholing die farmakundigen tegenwoordig krijgen, vruchten afwerpt. In gesprekken met focusgroepen van farmakundigen en hun huidige leidinggevenden is geïnventariseerd wat hun belangrijkste functies en taken zijn. In de farmaceutische industrie vervullen ze bijvoorbeeld taken op het gebied van kwaliteitsbeheer, marketing en sales en klinisch onderzoek, tot en met *pharmacovigilance*. In dit artikel concentreren we ons op de openbare farmacie en de ziekenhuisfarmacie.

In de openbare apotheek vormt de farmakundige de brug tussen de apothekers-assistenten en de apotheker. Het takenpakket hangt af van de behoefte van de desbetreffende apotheek (zie figuur 2). Het kan gaan om bedrijfsvoering, kwaliteitszorg of projecten rondom medicatieveiligheid. Binnen een thema als kwaliteitszorg kunnen de taken ook uiteenlopen van bijvoorbeeld het opzetten en onderhouden van een klachtenregister tot en met het schrijven en bijhouden van het kwaliteitshandboek of kwaliteitsjaarslag, of bijvoorbeeld het maken van een onderhoudsplan voor het pand.

De apotheker(s) en de farmakundige sturen samen de zorg aan in de apotheek. Dit werd bevestigd in de focusgroep. Farmakundige: *“Ik ben er om het overzicht te bewaren en lijnen uit te zetten, samen met de apotheker.”* Apotheker: *“Het is echt een één-tweetje.”* In een enkel geval wordt de farmakundige mede-eigenaar van een apotheek, zoals Esmaa Amer die samen met apotheker Sonja Keizers de Haagse apotheek Pillen en Praten beheert [1].

Ziekenhuisfarmacie

In de ziekenhuisapotheek voert de farmakundige projectmatige werkzaamheden uit op het gebied van kwaliteitsmanagement, financiën, ICT en HRM (zie figuur 3). Het concrete takenpakket hangt af van de lokale behoefte. Zoals een deelnemer aan de focusgroep ziekenhuisapotheek het uitdrukte: *“Als ik mijn functie moet beschrijven ben ik inderdaad*

**ZE NEMEN
TAKEN OVER
OP HET
GEBIED VAN
KWALITEITS-
EN PROJECT-
MANAGEMENT**

een kwaliteitsmanager voor alle afdelingen van de ziekenhuisapotheek.”

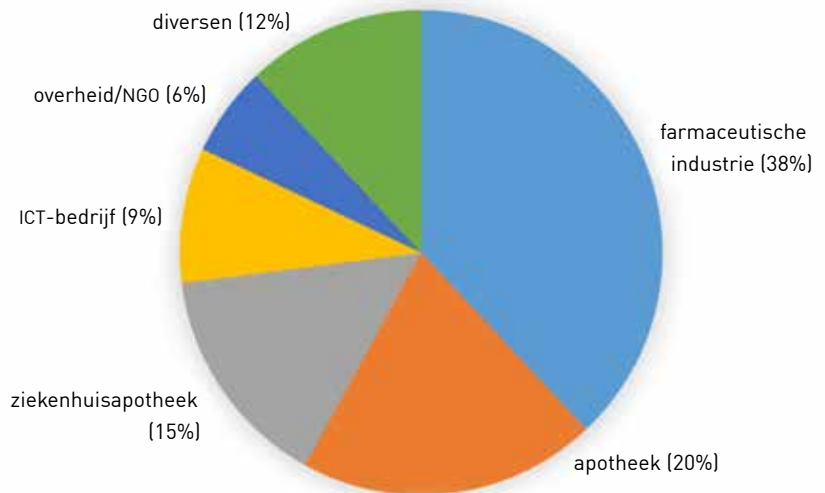
De meesten komen terecht in grotere algemene ziekenhuizen of UMC's, maar ook in een regionaal ziekenhuis kunnen zij een belangrijke bijdrage leveren aan het apotheekteam, bijvoorbeeld door taken op het gebied van kwaliteits- en projectmanagement over te nemen van de ziekenhuisapotheker [2].

Toekomst

De gezondheidszorg staat voor een aantal belangrijke uitdagingen en dat geldt zeker ook voor de farmacie. Door de veroudering van de bevolking nemen geneesmiddelengebruik en polyfarmacie toe. Doordat ziekenhuisopnames korter duren, ontstaan soms medicatierisico's die vragen om strakke regie vanuit de apotheek. eHealth en *personalized medicine* bieden kansen, maar voor bepaalde patiëntengroepen wordt de farmaceutische zorg daarmee ook erg ingewikkeld. En *last but not least* is ook in de farmaceutische zorg een transitie gaande naar een model waarin de patiënt centraal staat.

Door deze ontwikkelingen krijgen apotheker en apotheekteam steeds meer nieuwe taken: behandeling van kleine kwalen, zelfstandig monitoren en continueren van herhaalreceptuur, grotere betrokkenheid bij de medicatiecontinuïteit en veiligheid rondom ziekenhuisopnames, het bevorderen van therapietrouw en een grote regierol bij medicatiebeoordelingen. Dat maakt het vak interessanter, maar tegelijkertijd groeit de werkdruk. Huisartsen en apothekers slaan alarm over de toename van administratieve taken en management-

Grote variëteit werkplekken farmakundigen

taken waardoor zij minder tijd hebben voor patiëntenzorg. Uit recent onderzoek naar de tijdsbesteding van apothekers blijkt dat zij tot de helft van hun tijd aan niet-zorggerelateerde taken besteden [3].

Farmakundigen kunnen in dit geheel een positieve bijdrage leveren door de projectmatige, bedrijfskundige en logistieke kant van de farmaceutische zorg te ondersteunen; een meerwaarde die zij de afgelopen jaren hebben bewezen.

Dankzij hun brede farmaceutische en bedrijfskundige achtergrond kunnen zij bijdragen aan verantwoorde innovaties in de zorg. Daarnaast kunnen zij ook op andere terreinen, bij overheid en bedrijfsleven, meewerken aan de farmacie van de toekomst. ■

Zie voor de literatuurreferenties pw.nl.

Figuur 1. Verdeling van werkplekken van afgestudeerde farmakundigen (2004-2017, n = 438).

FARMAKUNDIGEN KUNNEN BIJDAGEN AAN VERANTWOORDE INNOVATIES IN DE ZORG

Farmakunde alleen aan de Hogeschool Utrecht

De opleiding Farmakunde wordt uitsluitend aangeboden door de Hogeschool Utrecht. De opleiding is in 2001 opgezet om professionals op te leiden die in de openbare apotheek als 'bruggenbouwers' kunnen fungeren tussen het wetenschappelijk opgeleide management en het mbo-opgeleide personeel. Het curriculum is inmiddels verbreed. De farmakundige is nu een professional die processen in de farmaceutische zorg- en dienstverlening analyseert, ondersteunt en verbetert, om uiteindelijk bij te dragen aan optimale zorg voor de patiënt.

De opleiding ontwikkelt competenties op verschillende terreinen, zowel vakinhoudelijk (farmacologie, gezondheidsvoorlichting) als bedrijfsmatig (kwaliteitsmanagement, bedrijfsvoering, projectmanagement, communicatie, praktijkgericht onderzoek). Kortom, farmakundigen zijn *all round*-professionals die in veel verschillende werkomgevingen professioneel kunnen handelen en samenwerken met anderen.

Tuğba Çoban en Carolien Muijs zijn docent aan de opleiding Farmakunde aan de Hogeschool Utrecht. Rob Heerdink is verbonden aan het Lectoraat Innovatie van Zorgprocessen in de Farmacie, Hogeschool Utrecht en de divisie Farmaco-epidemiologie & Klinische Farmacologie, Universiteit Utrecht.

Figuur 2 Werksaamheden farmakundigen in de openbare apotheek

Figuur 3 Werksaamheden farmakundigen in de ziekenhuisfarmacie